

Dinsdag 20 maart 2012

Toespraak van JOKE SCHAUVLIEGE

VLAAMS MINISTER VAN LEEFMILIEU, NATUUR EN CULTUUR

VLARIO-trefdag – Antwerp Expo, Antwerpen

Geachte aanwezigen,

Dames en heren,

Het doet me veel plezier u te mogen toespreken op deze studiedag van het VLARIO-overlegplatform. Uw aanwezigheid bewijst de grote belangstelling voor de rioleringssector en bevestigt de recente enquête van de VMM: het gemeentelijke rioolbeheer is aan een snelle transitie bezig. Steeds minder gemeenten nemen rioolbeheer op zich. En 85% die nog aan rioolbeheer doen, overwegen het over te dragen aan een intercommunale.

Een professioneel beheer van onze waterzuiveringsinfrastructuur is ook nodig want de uitdagingen zijn aanzienlijk en het moment - op een half jaar van de lokale verkiezingen - is belangrijk.

Het waterzuiveringsbeleid maakt deel uit van het integraal

waterbeleid. Dat is op zijn beurt een vertaling van de Europese verplichtingen. En de doelstellingen die Europa ons oplegt, zijn ambitieus. Zo hadden we bij de start van de uitvoering van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater een grote achterstand. Waar andere lidstaten al ver gevorderd waren met de uitbouw van de belangrijkste infrastructuur, begon Vlaanderen pas echt te investeren vanaf 1990 dankzij de oprichting van Aquafin en de invoering van de afvalwaterheffing. 22 jaar verder voldoen we bijna volledig aan alle verplichtingen.

De grote agglomeraties van **meer dan 10.000** inwonersequivalenten waren alle gecollecteerd en gezuiverd in juni vorig jaar. De agglomeraties **tussen 2.000 en 10.000** inwonersequivalenten hebben

allemaal al een zuiveringsinstallatie en de laatste aansluiting is voorzien voor medio dit jaar.¹

Twintig jaar, dat betekent: 3,7 miljard euro voor de gewestelijke saneringsinfrastructuur, meer dan 1,2 miljard gewestelijke subsidies voor meer dan 3.200 gemeentelijke projecten. Maar dat betekent ook resultaten: **de zuiveringsgraad² steeg van 33% naar 78%. In 2010 was slechts 0,2% oppervlaktewateren zwaar verontreinigd. In 1991 was dat nog 12%.**

Ook het jongste MIRA-rapport van de voorbije 10 jaar bevestigt dat. Laat ons niet vergeten: het aantal huishoudens steeg tussen 2000 en 2009 met 9%. Maar in dezelfde periode halveerde de belasting naar het oppervlaktewater (met biochemisch zuurstofverbruik (BZV)) dankzij de uitbreiding en de verbetering van de openbare waterzuivering. Toch vormen de huishoudens nog altijd een groot aandeel van de belasting van het oppervlaktewater met stikstof (N, 30 % in 2008) en fosfor (P, 44 %).

¹ RWZI's in orde 100%; Aansluitingen 98% in orde m.u.v. Melsbroek, Sint-Lievens-Houtem (Bavegem), Bazel, Berendrecht: laatste aansluiting gepland medio 2012

² Zuiveringsgraad is het theoretisch percentage van de inwoners waarvan het afvalwater, na transport via het riolerings- en collecteringsnetwerk, effectief gezuiverd wordt in een rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI).

Er blijven dus inspanningen nodig, zeker om de doelstellingen van de kaderrichtlijn Water te bereiken. **Zo moet tegen 2015 alle**

oppervlaktewater en grondwater in een goede toestand zijn.

Al verdient dat wel enige nuance.

In de 6-jaarlijkse stroomgebiedbeheerplannen kunnen we aan de hand van een kosten-batenanalyse 2 keer gemotiveerd uitstel vragen, de deadline is dus uiterlijk 2027. En al is dit voor leefmilieu de overheidsmaatregel met de grootste budgettaire impact, toch hebben we meer dan waterzuivering nodig om de doelstellingen te halen. Met een aandeel van 60% van de totale stikstofvracht, 42% van de fosforvracht in het oppervlaktewater blijven de inspanningen van de landbouw noodzakelijk. In het kader van het MAP4 zijn we met de nodige flankerende maatregelen de juiste weg ingeslagen. Bovendien draagt Vlaanderen een historisch passief met verontreinigde waterbodems. Een milieuvriendelijker inrichting van onze waterlopen is een andere manier om als overheid de kwaliteit te verbeteren.

Dames en heren,

Voor de waterzuivering zie ik de volgende uitdagingen.

Ten eerste, de nieuwe investeringen. In het centraal gebied staat de waterzuiveringsinfrastructuur grotendeels op punt. De volgende stap waar we volop mee bezig zijn, situeert zich in het buitengebied.

Investeringsrendementen alleen als ze gezamenlijk gebeuren:

gemeentelijke rioolbeheerders met Aquafin. Het goede nieuws is dat zulke ingrepen lokaal de watersystemen fel verbeteren.

Ten tweede moeten we lessen trekken uit het verleden. Want uitstel in termen van de kaderrichtlijn betekent geen afstel.

Infrastructuurwerken hebben nood aan een vast investeringsritme.

Voor de nieuwe gemeentebesturen betekent dit dat de investeringen best bij het begin van de legislatuur starten en dat ze gespreid worden in de tijd, zodat de prijzen constant blijven en de rioleringsmarkt niet oververhit raakt. Zo garanderen we meteen dat de gemeenten bereikbaar blijven. Daarom is een maximale

afstemming en een planmatige aanpak tussen gemeentelijke en gewestelijke infrastructuurwerken absoluut noodzakelijk.

Wat de planning betreft, vraag ik daarom bijzondere aandacht van de nieuwe bestuurders voor de **gebiedsdekkende uitvoeringsplannen** in uitvoering van de zoneringsplannen. In deze GUP's worden de prioriteiten voor de komende jaren voor het gewest en de gemeente bepaald. Het is ook het kader om te komen tot een zo goed mogelijke afkoppeling.

We gaan resoluut voor die optimale afkoppeling, wat niet wil zeggen dat elk huis en elk rioolstelsel gescheiden hoeft te worden. We gaan daar dus redelijk in zijn. Voor de particulier hebben we in samenspraak met de rioolbeheerders een pragmatische aanpak uitgewerkt. Die **Code Goede Praktijk** krijgt een vertaling in de gewestelijke stedenbouwkundige verordening. Voor de gemeentelijke rioolbeheerders bepalen we die redelijkheid op basis van een ecologische en economische afweging in de verstedelijkte gebieden. Daar worden bepaalde zones vrijgesteld van afkoppeling

omdat het daar niet of onvoldoende economisch en ecologisch rendeert.

Ten derde roep ik de gemeenten op hun ondergrondse

infrastructuur te verzorgen alsof het hun eigen huis is. Een

professioneel beheer voorkomt instortende rioleringen of andere incidenten. In de Code Goede Praktijk en in mijn omzendbrief leg ik uit hoe dat onderhoud en een vervangingspolitiek de levensduur van onze rioleringen drastisch kan verhogen.

Ten vierde moeten we ons rioolstelsel aanpassen aan het

veranderende klimaat. De jaargemiddelde neerslag is sowieso erg variabel – dat weten we allemaal –, maar het jongste MIRA-rapport stelt vast dat de neerslag duidelijk **toeneemt**. Voor het

rioleringsstelsel zijn vooral de korte hevige zomeronweders funest.

Door de toegenomen verharding treden overstorten in werking en staan de straten blank met vaak nog te veel gemengd afvalwater.

Hier moeten we het principe van eerst water vasthouden, dan bergen en dan pas traag afvoeren, beter toepassen. Er is ook nood aan

nieuwe overstromingsgebieden om piekdebieten van waterlopen op te vangen.

Voor het rioolstelsel zelf zijn drie maatregelen nodig:

- Ten eerste, een grotere dimensionering. Daarom is in de Code Goede Praktijk een terugkeerperiode van water op straat van 20 jaar bepaald in plaats nu 5 jaar.
- Ten tweede roep ik de gemeentebesturen op creatieve oplossingen te bedenken voor extra buffercapaciteit: zo kunnen publieke ruimtes beter gebruikt worden. Bij inrichtingsprojecten van open ruimten kan een deel van het overtollige water in speeltuinen, pleinen, parken tijdelijk en gecontroleerd gebufferd en later afgevoerd worden.
- Dit veronderstelt natuurlijk, en dat is een derde maatregel, dat het hemelwater van het rioolwater wordt afgekoppeld zodat het water zonder gevaar voor hygiëne in openbare ruimten kan lopen.

Ik ben daarom blij dat VLARIO met zijn innovatieprijs de sector aanspoort tot een 'klimaatbestendig' ontwerp van openbare infrastructuur. De prijs zal gaan naar het ontwerp dat het meeste aansluit bij het klimaatbestendige opzet. U hoort er later zeker meer over. Ik doe vandaag al een warme oproep om jullie innoverende voorstellen in te dienen.

Dames en heren,

Hoe groter de uitdagingen, hoe groter de financiële inspanningen die nodig zijn. Zeker in tijden van budgettaire krapte is dit niet evident.

Het blijft natuurlijk de verantwoordelijkheid van de gemeenten en de gemeentelijke rioolbeheerders zelf om hun rioleringen aan te leggen

en te onderhouden. **Hoe** ze dat financieren behoort tot de

gemeentelijke autonomie. **Door de wijziging van het**

drinkwaterdecreet is er een integrale drinkwaterfactuur waardoor

de gemeentelijke rioolbeheerders sinds 2005 een bijkomende

saneringsbron hebben. In 2010 was die goed voor 270 miljoen euro

extra inkomsten. Op dit moment rekenen twee op de drie

gemeenten het maximumtarief aan, namelijk 1,4 keer de bovengemeentelijke saneringsvergoeding. Via de instrumenten die de VMM aan de gemeentes ter beschikking stelt, kunnen zij een inschatting maken welke tarieven verantwoord zijn en tot welk niveau een maximaal tarief nog sociaal-economisch aanvaardbaar is. Daarom blijf ik de gemeentelijke rioolbeheerders aansporen om het maximaal toegelaten gemeentelijke tarief toe te passen indien hun financiële balans dat vereist. **Mochten alle gemeenten effectief het plafond van 1,4 gebruiken, dan leidt dit volgens de VMM tot een totaal van 318 miljoen euro aan inkomsten.**

Ten tweede blijkt uit het rapporteringsinstrument van de VMM dat bij de gemeenten die in 2011 vrijwillig rapporteerden, **slechts 0,6% van de totale saneringsmiddelen in 2010, of 14 miljoen euro, afkomstig is van hun algemene middelen.** De gemeentelijke saneringsmiddelen voor deze gemeenten bestaan, naast een beperkt aandeel vanuit de algemene middelen en andere opbrengsten, voor 93% uit de gemeentelijke bijdrage en -vergoeding die door gezinnen

en bedrijven betaald wordt. Ook van de gemeenten kan een inspanning vanuit de algemene middelen gevraagd worden.

Ten derde steunt het gewest al maximaal de gemeenten in hun saneringstaken. Het rollend meerjarenprogramma van Aquafin voorziet jaarlijks 200 miljoen euro aan investeringen, waarvan 100 miljoen euro voor investeringen in het Lokaal Pact. Nog eens 50 miljoen reserveren we voor de uitvoering van projecten van vorige programma's. Het subsidiëringsprogramma voor gemeentelijke rioleringen en de bouw van individuele zuiveringsinstallaties voorziet bovendien jaarlijks 110 miljoen euro aan subsidies voor gemeentelijke projecten.

Dames en heren,

Al deze inspanningen komen in de eerste plaats de mensen zelf ten goede. Uit de recente VMM-enquête bij burgers en bedrijven en de gemeentelijke rioolbeheerders blijkt dat 95% van de Vlamingen de rioleringen een belangrijke prioriteit vindt voor de gemeenten.

Daartegenover weet slechts een minderheid of je in je gemeente bij het gemeentebestuur, een intercommunale, dan wel bij de watermaatschappij moet aankloppen voor informatie over of problemen met de riolering. 86% vindt zich niet goed geïnformeerd. Drie Vlamingen op de vijf weten bijvoorbeeld niet dat een gescheiden riolering zorgt voor de gescheiden afvoer van afval- en regenwater. Twee op de drie bedrijven zijn daar wel van op de hoogte.

Toch vindt de Vlaming een duurzaam waterbeleid wel degelijk belangrijk en neemt hij zijn verantwoordelijkheid door bijvoorbeeld spaarzaam om te gaan met water en door geen gevaarlijke stoffen in de leidingen te lozen. Hij wil wel meer informatie over de tarieven van de bijdrage in de rioleringskosten en wil beter ingelicht worden over toekomstige rioleringswerken. Ook wil hij weten hoe je regenwater vertraagd kan afvoeren, hoe je leidingen correct moet aansluiten op de riolering en wat de impact is van afvalwaterzuivering op het milieu.

Want tegelijk wil 43% (en 55% van de bedrijven) meer betalen voor de riolering als dat het milieu ten goede komt. De andere helft vindt

dat evenwel geen goed idee. Die verdeeldheid wijst op de absolute noodzaak om onze burgers te informeren zodat voor de uitbouw van het niet-zichtbare maar dure deel van onze infrastructuur, een groter draagvlak kon ontstaan.

Dames en heren,

Ik hoop dat al deze elementen de aanzet mogen zijn voor de interessante toelichtingen die ongetwijfeld nog zullen volgen. Ik bedank u van harte voor uw komst en voor uw dagelijkse inzet, en wens u een leerrijke en productieve dag toe!

Joke Schauvliege

Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur